

Amb bones paraules

Posar les coses a puesto

Text: **Gabriel Bibiloni**
http://bibiloni.cat

L'Alcover-Moll ens diu que *puesto* és un castellanisme introduït en el segle XVI i que és totalment inoportú, perquè tenim la paraula *lloc*. Dues afirmacions que mereixen un comentari. *Puesto* és una paraula que existeix en italià (*posto*), en francès (*poste*), en occità (*pòst*), en portuguès (*posto*) i en romanès (*post*); és a dir, en totes les llengües romàniques menys en català (normatiu). Fins i tot en anglès (*post*), si bé amb un ús limitat.

Quant al moment de l'arribada del castellanisme, sorprèn

que la data sigui tan primerenca. Sobretot si tenim en compte que aquesta paraula apareix en italià i en espanyol en el mateix segle XVI. En francès apareix en el XVII, i a partir de Wartburg s'accepta que és un italianisme. No sé si en espanyol és una creació genuïna o també és un italianisme.

L'origen de la paraula sembla militar, i convé tenir present el rol dels italians en la difusió de tècniques i lèxic militars a l'època referida. En tot cas, aquesta paraula s'ha fet un lloc important en totes les llengües esmentades, i cobreix un camp semàntic notori davant els equivalents de *lloc* (*lieu, lôc, luogo, lugar*). *Puesto* és una paraula que figura a tots els diccionaris catalans fins a Pompeu Fabra. El Labèrnia la inclou sense cap mania («puesto: lloch ó espay que ocupa qualsevol cosa...»). La

desgràcia de la nostra paraula és que va entrar amb una forma veritablement "lletja" (amb *o* final i amb el diftong *ue*), però si hagués entrat, com en principi s'esperaria, amb la forma *post*, ara no semblaria tan innecessària o inoportuna, sinó tot el contrari. Amb tot, Fabra va introduir tímidament un *post* en el seu diccionari, tan artificial com moltes altres paraules de la seva col·lecta, amb un significat cenyit estrictament a una noció militar («post: lloc ocupat per un cos de tropes per a una operació militar») i que actualment té un ús pràcticament nul.

Una comparació entre els usos de l'italià i els dels catalans "pre-normalitzats" resulta ben instructiva: *c'è posto per tutti* (*hi ha puesto per a tots*), *ogni cosa al suo posto* (*cada cosa al seu puesto*), *mettere le cose a posto* (*posar les coses a*

puesto), *essere all'ultimo posto in classifica* (*ser en el darrer puesto de la classificació*), *avere la testa a posto* (*tenir el cap a puesto*), *questo posto è occupato* (*aquest puesto està ocupat*), *trovare un buon posto* (*trobar un bon puesto [laboral]*), *conosco un posto dove si mangia bene* (*conec un puesto on s'hi menja bé*). Una cosa semblant tindriem si fèiem la comparació amb els usos francesos. Supòs que en els mateixos conciudadans "pre-normalitzats" l'ús de la paraula *lloc* deu coincidir també amb el de l'italià *luogo* (o francès *lieu*).

Però bé, el rebuig de l'esguerrat *puesto* i la inviabilitat de *post* són avui fets totalment irreversibles. Crec. De manera que haurem de resignar-nos tenint únicament la paraula *lloc*. Tanmateix, i aquest és el missatge principal d'aquest article, no hauríem de carregar da-

munt aquesta pobra paraula tots els significats que les altres llengües assignen al nostre mot inexistent. Per això un *puesto en el mercado* no és un *lloc en el mercat*, un *puesto de la Guàrdia Civil* no és un *lloc de la Guàrdia Civil*, un *puesto de asistencia* no és un *lloc d'assistència* i un *buen puesto en el Ayuntamiento* no és un *bon lloc a l'Ajuntament*. Per a aquells *puestos* que no són meres localitzacions segur que la llengua té paraules més adequades que *lloc* (*parada, punt, feina, ocupació*). O, per exemple, un *puesto de responsabilidad* en el Govern em sembla que queda més ben traduït al català per *càrrec de responsabilitat* que per *lloc de responsabilitat*. Totes aquestes consideracions em serveixen de preàmbul per a l'article de dissabte que ve, que tractarà sobre l'expressió *lloc de treball*, que a Mallorca diuen *lloc de feina*.

L'OPINIÓ DE L'ESPIRA

Dues opcions, una escriptura

Bartomeu Fiol

És un fet que la narrativa pot descol·locar-nos o incomodar-nos si no ens creiem l'argument. En aquest aspecte, els contes i les narracions breus poden facilitar-nos més la seva recepció, la seva lectura, en raó de la major senzillesa d'allò que se'ns conta. De fet, un conte pot ésser merament el retrat d'una situació, sense pràcticament cap acció o amb una acció tan limitada que no pot provocar la nostra incredulitat. De més a més hi ha la difuminació dels gèneres literaris que tan sovint es dona entre conte i poema. Tal és el cas de dos reculls significatius de recent publicació: *La mort i la pluja*, de Guillem Frontera, premi Mercè Rodoreda, publicat per Proa, i *Les tombes blanques. Contes de la Mediterrània*, de Susanna Rafart, publicat per La Magrana. Ambdós títols, en efecte, ofereixen al lector sengles conjunts d'epifànies, reeixides mostracions de realitats poètiques de la Mallorca d'abans del boom turístic, el primer i de la Mediterrània en general el segon, ambdós servint-se

Ambdós títols ofereixen al lector sengles conjunts d'epifànies, reeixides mostracions de realitats poètiques de la Mallorca d'abans del boom turístic, el primer, i de la Mediterrània en general, el segon

d'una escriptura igualment de grau poètic, molt preocupada per com es narren les coses.

Per descomptat, el que calgui subratllar aquest caràcter de l'escriptura d'aquests dos llibres no vol dir que el llenguatge emprat sigui exactament el mateix. A *La mort i la pluja*, de Guillem Frontera, hi trobam un vocabulari i una fraseologia d'allò més mallorquí. Alguns exemples, *clova, sestador, aspergir-se, s'ho paga, polent, escopinyes* o *copinyes, espesses vega-*

des, estotjar, roïssos, a cobro, brutinyós, plorera, tot fora vila, a funerals cantats, solam, afegir an es banyat, un per hom, la mort amb pebres, etcètera. Tot un cabal de lèxic que ens recorda com el nostre registre oral va empobrint-se.

Del llibre de Guillem Frontera, els dos contes que més destaquen són, per mi, *Trobada al Vaticà* i *L'èxode*, tan i tan oposats entre si. Del primer no puc deixar de reproduir el seu clímax: "I va ser en aquell moment quan, sense sobresalt, vaig sentir que la demanava a Déu (la pau) en nom del meu pare, l'esperit del pare que acudia per omplir aquell buit d'una fe que ell havia de manera encesa, la fe que acoloria la seva veu quan cantava al petit cor d'Alanària. Ferventment religiós, germà estimat de qui havia cantat la primera missa just allà devora, el pare no hauria pogut nodrir, d'alguna manera em fou revelat en aquell instant, no hauria pogut nodrir un somni més alt que el d'oïr una missa cantada al Vaticà".

L'escriptura de *Les tombes blan-*

ques, de Susanna Rafart, és també eficaçment poètica. Cal recordar que té al seu haver tres llibres notables de poesia: *Pou de glaç* (2002), premi Carles Riba 2001, *Retrat en blanc* (2004) i *Baies* (2005), premi Cavall Verd de poesia 2006. D'aquest llibre, jo destacaria molt especialment *El taüt de la Basilica Eufrasiana*, *El viatge d'Ugo Faggi*, *El dibuix de Stefano Cotardi*, *Troncs sota l'aigua*, *Cartes a un poeta de Samos*, *Les dues vides de Rovinj* i *Cendres a Ítaca*. Vegem un breu exemple de la seva delicada prosa, que arriba tan enfora: "Ara s'havia girat cap a la costa, per la banda on la terra abrupta i seca s'allargava com un dit, un dit d'una mà gegantina i exhausta que cercava desesperada-

ment una joia en la fondària impossible de l'aigua".

Però finalment cal parlar de dues opcions prou diferenciades, una girada més cap a la geografia interior de les terres nostrades, concretament cap a la Mallorca d'abans del boom turístic, en el recull de Guillem Frontera (malgrat un excursus a Roma que dona peu a l'esmentada excel·lència de *Trobada al Vaticà*), i una altra més abocada cap al exterior, la de *Les tombes blanques*, de Susanna Rafart, que cobreix Duino, Trieste, Rovinj -a l'Adriàtic-, Ítaca -a la mar Jònica-, Creta, Samos, Rodes i, fins i tot, Beirut. Crec que, de cara al futur sembla més rendible la segona opció. Necessitam oïr-nos de valent.